

Jaarverslag – 2018 / Historisch Genootschap Rotterdam

Introductie

Het aantal leden van het Historisch Genootschap Rotterdam is gedaald ten opzichte van 2017. Het aantal leden is onder de 2000 uitgekomen op 1877 leden. Het natuurlijke verloop van onze leden speelt hierin een belangrijke rol. Opvallend is dat het aantal uitgeschreven leden versus de nieuwe aanmeldingen het laatste kwartaal van 2018 langzaam naar elkaar toegroeit. Extra inzet op ledenwerving speelt hierin een belangrijke rol.

De website en facebook zijn inmiddels stabiele, digitale, factoren in het bereiken van onze leden en andere geïnteresseerden met nieuws en activiteiten. Tussen de fysieke verzending van de Kroniek door wordt jaarlijks dan ook ten minste viermaal een digitale nieuwsbrief verzonden om de leden op de hoogte te houden van de activiteiten.

Financiën

In financiële zin was 2018 een prima jaar. Aan het einde van 2018 kwamen de boeken uit op een positief resultaat van ruim € 6000,- Dit resultaat is toegevoegd aan de algemene reserves die in 2019 zullen worden gebruikt om toekomstplannen te bedenken en waar mogelijk al uit te voeren voor Rotterdam.

Activiteiten

Historische Wel & Wee Cafés

De Historische Wel & Wee Cafés (HW&W Cafés) vormen elke tweede donderdag van de maand een terugkerende activiteit, met uitzondering van de zomerperiode. Op informele wijze worden middels de bijdragen van een aantal sprekers over een specifiek onderwerp, leden en belangstellenden meegenomen in de geschiedenis van Rotterdam. Door de verbouwing van Donner zijn we in 2018 als reizend circus op vele, nieuwe locaties in de stad geweest. De dynamiek van nieuwe plekken gekoppeld aan de actualiteit van een lezing bleek een goede en vaak inspirerende keuze te zijn.

11 januari - Muzikaal programma o.l.v. Peter van der Waal

Dit Historisch Wel & Wee Café was gewijd aan Opera in de periode 1862 – 1935, waarover musicoloog Peter van der Waal in de Overschiese H. Petrus' Bandenkerk een lezing gaf, geïllustreerd met vele unieke historische opnamen van de solisten die gedurende deze jaren optraden. De muziek die werd gedraaid vanaf originele schellak platen gaf de bijeenkomst een extra historisch tintje! Deze opnamen werden afgewisseld met live optredens van sopraan Jeannette van Schaik en bariton David Visser, beiden afgestudeerd aan de Dutch Nationale Opera Academy in Amsterdam.

Pianist Peter Nilsson, evenals Peter van der Waal aan de Opera Academy verbonden begeleidde de zangers.

15 februari - Muzikaal programma II [Koos Speenhoff] o.l.v. Peter van der Waal

Het tweede muziekprogramma onder leiding van musicoloog Peter van der Waal vond wederom plaats in het fraaie en unieke Waterstaatskerkje H. Petrus' Banden in Overschie, een rijksmonument uit 1830. Dit Historisch Wel & Wee Café was gewijd aan het leven en werk van de Rotterdamse dichter en zanger Koos Speenhoff (1869-1945). De lezing door Peter van der Waal werd geïllustreerd met bijzondere opnamen waarop Speenhoff zelf te horen was en zijn eigen liedjes vertolkte. Sopraan Francis van Broekhuizen, (bekend van o.a. het televisieprogramma Maestro) zong enige van zijn bekendste liedjes Zij werd aan de piano begeleid door Felix Justin

8 maart - Muziekleven in Rotterdam – Bergsingelkerk

Op 8 maart organiseerde musicoloog Peter van der Waal als laatste in zijn muziekserie een slotoptreden. In de monumentale Bergsingelkerk werden Canadese sopraan Stéphanie Desjardins en de eveneens Canadese bariton Zachary Vandermeulen, beiden studenten van de Dutch National Opera Academy, begeleid aan de vleugel. De optredens werden afgewisseld met historische opnamen uit de verzameling van Peter van der Waal. Met daarin aria's en duetten te horen van o.a. Gounod, Charpentier en Bellini.

12 april - Jazz in Rotterdam

Op donderdagmiddag 12 april vond er bij de Rotterdamse Volksuniversiteit aan de Heemraadssingel 277 een Historisch Wel & Wee Café plaats in het teken van de jazz in Rotterdam. Jac. Rothuizen nam ons aan de hand van beeld en geluid mee door deze geschiedenis. Tevens bood dit Historisch Wel & Wee Café de gelegenheid kennis te maken met de Volksuniversiteit en een kijkje achter de schermen te nemen. Directeur Theo Ruyter nam de aanwezigen op inspirerende wijze mee door de geschiedenis en het gebouw van de Rotterdamse Volksuniversiteit.

9 juni - Rotterdam en de slavernij

Het programma op zaterdagmiddag 9 juni bestond uit twee delen. Het eerste deel was een korte wandeling door Historisch Delfshaven onder leiding van HG Roterodamum secretaris Tim de Haan. Om van [het standbeeld van Piet Heyn](#) en maken via het VOC-Magazijn een klein rondje af te sluiten bij het vertrekpunt van de Pelgrimvaders.

Het tweede deel vond plaats in de [Oude of Pelgrimvaderskerk](#) met daarin een vijftal sprekers die dieper ingingen op de Rotterdamse connecties met de slavernij.

Catia Antunes, Professor of History of Global Economic Networks, Universiteit Leiden / Leiden University, sprak over Pieter van Belle (Pedro de Bello) een 17e -eeuwse slavenhandel-expert in dienst van Amsterdammer Coymans. Historica Ineke de Groot dook in de geschiedenis van de 18e -eeuwse slavenhandelaren Herman van Coopstad en Isaac Rochussen. Eline Rademakers, historica en geschiedenisdocent bood inzicht in de financiering van de slavenhandel middels het verhaal over de 18e -eeuwse lening-verstrekker Ferrand Whaley Hudig. Elma Jonas deed de Rotterdamse betrokkenheid rond de afschaffing van de slavernij uit de doeken. Als voorbeeld haalde zij het 19e -eeuwse Comité van Dames aan en hun petitie aan Koning Willem II voor de afschaffing van slavernij. En tot slot praatte Wim Reijnierse, programmeur-vrijwilliger bij stichting Gedeeld Verleden Gezamenlijke Toekomst, ons bij over het Keti Koti Festival, juli 2018.

20 september - Kunst in de openbare ruimte

Op 20 september vond in het auditorium van TENT en Witte de With een Historisch Wel & Wee Café plaats in het teken staan van kunst in de Rotterdamse openbare ruimte. Siebe Thissen (hoofd Beeldende kunst & Openbare Ruimte Rotterdam – *BKOR*) nam ons enthousiast en met humor mee in de roerige geschiedenis rond de aankoop van een Picasso-sculptuur: het Picasso Fiasco.

Aansluitend legde Marjolijn van der Meijden (projectleider *BKOR*) verbanden naar de hedendaagse aankoop en plaatsing van kunst in de openbare ruimte. Dit aan de hand van een nieuw kunstwerk (in voorbereiding) van Florentijn Hofman. Momenteel werkt Hofman aan een groot kunstwerk voor de Schiedamseweg in Rotterdam. Voor het Historisch Wel en Wee Café toonde Hofman een overzicht van zijn werk. En informeerde Marjolijn van der Meijden naar zijn motieven met als belangrijke vraag hem hoe burgers een kunstwerk in hun armen kunnen sluiten?

25 oktober - De Boerenoorlog in beeld gebracht (1902)

Tijdens de (landelijke) Maand van de Geschiedenis stond het thema Opstand centraal. Een maand lang was er aandacht voor tijden van onvrede en verdeling, van optimisme en eendracht, van durf en de kracht om door te breken, maar ook van onderdrukking, verraad en moord. Veel Rotterdamse beelden kunnen met dit thema in verband worden gebracht. Kijk maar eens naar de Afrikaanderwijk. Wie werden in de Afrikaanderwijk afgebeeld? Waarom juist zij? En waar zijn de beelden eigenlijk gebleven? Hoe moeten we ons vandaag tot 'foute' beelden verhouden? Siebe Thissen nam ons mee in een boeiende voordracht.

22 november - 50 Jaar Fabeltjeskrant

Op 29 september 1968, afgelopen september dus 50 jaar geleden verscheen de eerste aflevering van de Fabeltjeskrant op de Nederlandse televisie. Wie had toen gedacht dat deze serie zou uitgroeien tot Nederlands best bekeken en hoogst gewaardeerde kinderprogramma ooit, uitgezonden in meer dan 40 andere landen. Ook nu kent bijna iedereen nog steeds de bewoners van Fabeltjesland: meneer de Uil, juffrouw Ooievaar de gebroeders Bever, Bor de Wolf, Truus de Mier en al die andere dieren met hun karakteristieke stemmen en uitspraken Ze leven voort in ons collectieve geheugen als Nederlands erfgoed.

Wat veel mensen misschien niet weten is dat die karakters zijn gebaseerd op echte Rotterdammers uit de wijk Vreewijk. Peter de Klerk, initiatiefnemer van de tentoonstelling over 50 jaar Fabeltjeskrant, heeft dat onlangs achterhaald. Het begon met een groep Rotterdamse jongeren die in de donkere oorlogsdagen bij elkaar kwam om sketches en grappen te maken over de Duitse bezetters. De kerk was daarvoor de enige mogelijke plaats, want tijdens de Duitse bezetting was het samenkomen van mensen verboden, behalve in kerken. Eén van die mensen was Leen Valkenier, hij schreef later de Fabeltjeskrant en baseerde een aantal karakters op de mensen die hij kende uit die periode in Vreewijk.

Peter de Klerk vertelde ons over zijn zoek- en ontdekkingstocht naar de oorsprong van de Fabeltjeskrant en de karakters van de talloze dieren, en trakteerde ons op uniek fotomateriaal van de mensen die hij sprak tijdens de voorbereidingen voor de tentoonstelling.

Overige activiteiten

22 februari - Raadsbrede motie 'Bijenkorfsteen'

Op initiatief van Roterodamum, met unanieme stemmen een motie aangenomen waarbij het College wordt opgedragen om medewerking te verlenen om de 'Bijenkorf beeldengroep' op een locatie op of nabij de Coolsingel te herplaatsen. De beeldengroep van beeldhouwer Hendrik van den Eijnde bevond zich op een prominente plek aan de gevel van de oude Bijenkorf (1930 – 1957)

20 april - Mr. Jacques Dutilhprijs

De dertiende mr. Jacques Dutilhprijs 2018 werd toegekend aan het boek *Beelden: Stadsverfraaiing in Rotterdam sinds 1940* van Siebe Thissen. Op 20 april maakte Nelleke Noordervliet, voorzitter van de jury, dit bekend in de Burgerzaal van het Rotterdamse stadhuis. De prijs bestaat uit een bedrag van 6000 euro en een beeldje gemaakt door Joep van Lieshout.

Siebe Thissen vertelt de geschiedenis van de stad aan de hand van de unieke beeldencollectie. Het boek werd geprezen om de zeer goed geschreven essays, het uitputtende beeldmateriaal en de fraaie vormgeving. De jury sprak van 'vernieuwend', 'magnum opus', 'een meesterwerk'.

20 april - Essay Rotterdamum

Bij de uitreiking van de Mr. Jacques Dutilhprijs werd door Stichting Historische Publicaties Rotterdamum het Essay Rotterdamum gepresenteerd en uitgereikt. In dit vierde essay (met als titel "Feijenoordkade 13A-II") beziet journalist-schrijver-columnist Sylvain Ephimenco Rotterdam door de ogen van de nieuwkomer die hij ooit was. Het Essay Rotterdamum is verzonden naar alle leden van HG Rotterdamum.

17 mei - Opbouwdag

Op 17 mei gaf publicist Hugo Bongers een lezing over de demografische ontwikkelingen in de periode na de oorlog en de gevolgen van de dekolonisatie, getiteld 'Boeren, Burgers & Buitenlui'. Beelden bij de presentatie werden verzorgd door Evan van der Most van [DIG IT up](#). Aansluitend volgde 'Grondleggers', een foto- en filmproject van [Sanne Donders](#), met een live bijdrage van spoken word artist Melanin Kris. Markante personen uit de Wederopbouwtijd werden samengebracht met creatieve 'Nieuwe Rotterdammers'. De avond sloot af met een introductie op film [Gaten in de muur](#) door Simone Vermaat, conservator bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. En een vertoning van deze film van Jan Dirk Schouten. In de film Gaten in de muur vertellen zes plekken in Rotterdam de vergeten verhalen van kunstenaars en architecten die samen streefden naar een betere wereld na de oorlog.

14 juni - Algemene Ledenvergadering

Op 14 juni hield HG Rotterdamum haar jaarlijkse ledenvergadering waarin onder andere de verschillende onderdelen (jaarverslag, begroting en realisatie) werden geaccordeerd door de leden. Tevens presenteerde de voorzitter het voorstel van het bestuur om Rotterdamum een duidelijker meer herkenbare positie te geven als 'hoeder' van de Rotterdamse stadsgeschiedenis.

Aansluitend vond er een Historisch Wel & Wee Café plaats rond Abraham Tuschinski. De vermaarde bioscoopexploitant met Joods-Poolse Roots heeft een indrukwekkende geschiedenis in Rotterdam liggen sinds hij er op doorreis richting de Verenigde Staten in 1904 bleef hangen. Arthur Bueno nam ons mee in dit verhaal en toonde zijn documentaire: De Hoge Vlucht van Abraham Tuschinski.

Augustus - Van Citterssteen

In de zomer wordt het Genootschap benaderd door een nazaat van Jonkheer Frédéric van Citters, de laatste burgemeester van Delfshaven. Een monumentale gedenksteen uit 1884 wordt aangeboden aan Rotterdam indien daar een passende plek - in Delfshaven - voor gevonden kan worden. De gedenksteen sierde de gevel

van de watertoren van Delfshaven. De watertoren werd in 1968 gesloopt. Nadien is de gedenksteen terecht gekomen bij de familie Van Citters. De gedenksteen werd in augustus naar Rotterdam getransporteerd en tijdelijk opgeslagen, in afwachting van een passende plek in Delfshaven. Het Genootschap Historisch Delfs Haven is nauw betrokken bij dit project.

8 september - Rotterdam Monumentenonderscheiding 2018

Op zaterdag 8 september (Open Monumentendag) werd de Rotterdam-plaquette uitgereikt aan de eigenaren van het fraai gerestaureerde woonhuis aan de Westersingel 103. Het pand is in 1904 gebouwd, ontwerp architect J. Verheul, voor de Rotterdamse notabele Mr. Samuel Muller Hzn., die er tot zijn dood in 1915 woonde. Bijna 90 jaar functioneerde het pand als kantoor. De recente verbouwing – weer tot woonhuis – is gebaseerd op de oorspronkelijke blauwdrukken van Verheul, terwijl er maximaal is geïnvesteerd in toekomstgerichte duurzame maatregelen. Het project is afgerond in 2016 en sindsdien weer bewoond.

17 oktober - Excursie

Door een te beperkte hoeveelheid aanmeldingen voor de dagexcursie naar Antwerpen was het bestuur genoodzaakt deze activiteit in mei te annuleren.

Op woensdag 17 oktober startte onder leiding van Karel van Kessel, Rotterdam lid en gids bij Gilde Rotterdam een (dagdeel) excursie over Heijplaat. Hij vertelde over de bijzondere architectuur van de gebouwen van de scheepswerf en de huisarchitecten van de RDM, over het dorp Heijplaat dat is ontworpen volgens de Engelse tuindorp traditie en over de karakteristieke groenstructuur. Ook het Quarantaine-complex, een systeem van ontsmetting, verpleging, voeding en overnachting, een monumentaal onderdeel van de Rotterdamse havenhistorie, kreeg de aandacht. Dit Quarantaine-complex is ook een rijksmonument. Geluncht werd er in Café Restaurant Courzand (sinds 1917!), waar we 'een beleving van Art Deco-allure ondergingen in het authentieke en rauwe Heijplaat', aldus de eigenaar, de Rotterdamse ondernemer John de Roode. Courzand is in 2017 heropend en het interieur is teruggebracht in de oorspronkelijke staat. John de Roode ontving hiervoor uit de hand van voorzitter Frank Roos een eervolle vermelding en plaquette als blijk van waardering voor de zorg en toewijding aan de restauratie van het interieur

6 december - Uitreiking Rotterdams Jaarboekje

Op 6 december werd in een bomvolle bioscoopzaal van Kino het 116e Rotterdams Jaarboekje uitgereikt. André van der Velden, mediahistoricus en verbonden aan de Rijksuniversiteit Utrecht hield een lezing over het bioscoopconcern Tuschinski onder de titel 'Terugkeer van een sterk merk -de wederopbouw van het naoorlogse Tuschinski concern'. Thunnis van Oort, eveneens mediahistoricus, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam en aan Oxford Brookes University, ging aan de hand van

filmbeelden in op 'Hollywood tussen de heipalen – Rotterdamse bioscoopbezoekers in de jaren '50'.

Het eerste exemplaar van het Rotterdams Jaarboekje werd door stadsarchivaris Jantje Steenhuis uitgereikt aan Thunnis van Oort en André van der Velden.

Maart - Juni - September - December: Kroniek

In 2018 verschenen er een viertal edities van de Kroniek. De exemplaren zijn naast de fysieke verzending aan de leden, te raadplegen (downloaden) via de website van HG Rotterdam onder Publicaties / Kroniek.

Leerstoel Geschiedenis van Rotterdam

2018 was voor de leerstoel Geschiedenis van Rotterdam wederom zeer vruchtbaar. Samen met Peter Scholten en Maurice Crul) kwam de publicatie tot stand *Coming to Terms with Superdiversity. The Case of Rotterdam*. Naast een historische overzicht, tot stand gekomen in samenwerking met Arie van der Schoor, bevat dit boek een state-of-the-art overzicht van het huidige migratie-onderzoek. Voor het wetenschappelijk onderzoek is dat van groot belang. Het plan is om hiervan een publieksversie te maken. In 2018 werd voor het eerst ook meegedaan met het nieuwe internationale masteropleiding, *GLOCAL*, een samentrekking van *Globalization* en *Localization*. Voor deze cursus verzorgde Paul van der Laar het vak *port cities in transformation*. Lesgeven in het buitenland voor een internationaal gezelschap studenten, was bleek een mooie ervaring. Daarnaast werd door hem het keuzevak *stadsgeschiedenis* verzorgd. Al jarenlang wordt het keuzevak in het Engels aangeboden en daardoor trekt het een groot aantal internationale studenten. Het is de bedoeling dat de serie colleges wordt omgewerkt tot een boek. Eind 2018 werd bekend dat het internationale project *Pleasurescapes. Port Cities' Transnational Forces of Integration in the 19th and 20th century* werd goedgekeurd. *Pleasurescapes* zijn publieke stedelijke ruimtes die historisch gezien vooral bekend zijn vanwege hun vermaaksfunctie. Zij vertegenwoordigen in havensteden een transnationale microwereld, die wordt gekenmerkt door saamhorigheid, maar ook door rebellie. Het zijn stedelijke ontmoetingsruimtes waar verschillende klassen, culturen, religies en etniciteiten elkaar ontmoeten. Dit onderzoeksproject richt zich op een vergelijkende studie naar de pleasurescapes in de havensteden, Barcelona, Göthenburg, Hamburg en Rotterdam in de 19de en 20ste eeuw. Het project draagt bij aan vergroting van de kennis over het Europees cultureel pluralisme en sociaal-culturele urbane transformaties. In mei 2019 start het project. Dit is van groot belang voor de uitstraling van de leerstoel.

Gemeentelijk monumentenbeleid

Samen met erfgoedpartijen Heemschut resp. Cuypersgenootschap heeft Rotterdam ook in 2018 periodiek overleg gevoerd met de gemeente over

nieuw aan te wijzen gemeentelijke monumenten. Daarnaast heeft Rotterdam voor twee 19e eeuwse panden bij de gemeente het verzoek tot aanwijzing tot gemeentelijk monument ingediend: woonhuis Mauritsweg 39 en koetshuis Parklaan 13.